

# TELEGRAFUL ROMANU.

Nr. 73. ANULU XV.

Telegraful este de două ori pe săptămâna : joi și Duminecă. — Prenumerarea se face în Sabiu la expeditura foiei pe afara la c. r. poste, cu banii gata prin scrisori francate, adresate către expeditura. Pretiul prenumerării pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. ur pe o jumătate de anu 3. fl. 50. Penuria celelalte parti ale Transilvaniei și pen-

tro provincie din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și teri straine pe anu 12 pe ½ anu. 6 fl. v. a.

Inserările se plătesc pentru între 1 ora cu 7. cr. și rul, pentru a două ora cu 5 ½ cr. și pentru a treia repetire cu 8 ½ cr. v. a.

Sabiu, în 10/22 Septembrie 1867.

## Invitare de prenumerare

„Telegraful Român“ pe patru iulii din urma (Octombrie—Decembrie) al anului 1867. — Pretiul abonamentului pe ¼ anu e: Pentru Sabiu 1 f. 75 xr., Pentru Transilvania și Monarchia austriacă 2 fl., Pentru Principatul rom. unit și strainatate 3 f.

DD. abonanți suntu rugați a nu întârziă cu transmiterea prenumerărilor.

Adresele ne rogă să se scrie curată, și episoadele de prenumerare să se trimită francate—adresandu-le de adreptul la

Editură „Tel. Rom.“ în Sabiu.

Russia e faptă împlinită; ca Prussia a trimisu ofițieri instrucțori pentru trupe russesci și ca Russia și preface pușcele după sistemul celor prusace.

Unu corespondinte la „Times“ povestesc, că pre cando se trată despre cestionea Luxemburgului, unu agentu prussianu a călătorit în România și Serbia spre a face propunere de unu tratat după totă regulele, ca la casu de unu resbelu între Franța și Prussia, pomenitele două state să începe resbelu cu Austria. Bucovina aru fi respinsă pentru România și Slavonia pentru Serbia. — Asemenea sciri trebuie luate cu mare rezerva.

Sabiu 10 Septembrie. Terminându-se primirile în Institutul pedagogico-teologicu alu Arhiepiscesei noastre, astăzi se va face chiamarea Sântului Duhu și mâne se voru incepe prelegerile anului scolasticu 1867/8.

Sabiu, 8 Septembrie. (Alegere de Superintendent.) În urul trecutu amu fostu săcetu cunoscutu ca alegerea de Superintendent se face Mercurea trecuta. Aceasta e de a se îndreptă într'atât'a ca în diu'a memorata s'au facutu numai pregătirile pentru actulu alegerei; actulu înse a intemplatu apoi a dou'a dîjoi în 7/19 Septembrie. Resultatul fu ca Drulu D. G. Teutsch ești din alegere cu 38 voturi din 53, că Superintendent alu bisericei evangeliice luterane; celelalte 15 voturi le eapătă păroculu Sighișorei M. Schuler, vicariulu superintendentialu.

Din cele ce s'au petrecutu în diu'a premergătoare astămu de interesu urmatorele:

Mercuri în 6/18 Septembrie, la 8 ½ ore înainte de amedi s'au adunatu sinodulu bisericei evangeliice și după ce curatorulu generalu bisericescu (comitatele naționalu Conrad Schmidt) a fostu condusu de o deputație în adunare, vicariulu superintendentialu Schuller, deschide prin o rugăciune forță petrundiatória adunarea. În data după aceasta salută curatorulu generalu cu o cuvantare pre cei adunati, amintesci în unu modu eloquentu și potrivit de repausatulu Superintendentu, atrage atențunea celor adunati asupr'a problemelor celor mari ce le are adunarea a le deslegă pe terenul bisericescu și asupr'a despărțirei Superintendenturei de parochia Ghertanului și în fine încheia cu unu Hoch Majestätie Sele ca Protecto-ru supremu alu bisericei.

Vine după aceasta verificarea deputaților la aceasta adunare, din care resulta 53 membri.

Acum cetește secretariulu cosistoriului generalu „Franciscu Gebbel, unu operatu intitulat „Listoria §§-loru 114, 150 și 151 din constituția bisericescă“ (Sabiu că reședintia Superintendentului) care se ascultă cu încordata atențune și apoi se decise a se dă în tipar. Peste o suplica a Ghertanului, de a remană și mai departe reședintia superintendentala se trece la ordinea dilei și adeca la desbaterea programei pentru actulu de alegere. Dupa o desbatere mai indelungată s'a decisă a nu se schide nimenea din membri sinodului dela alegere și de a se face alegerea în biserica, mai departe ca Superintendentele celu nou, amesuratul legilor sa intre după alegere numai decât în oficiu; funcțiunile inse să le începă după stramutarea sea la Sabiu; lefa să i se plătesc dela 1 la lunei următoare după stramutare și postulu de parochu e de a se privi devenită vacanța dela diu'a în carea consistoriulu cercualu va fi incunoscintiatu despre alegere prin consistoriulu generalu.

In 7/19 Septembrie Joi s'a adunat sinodulu în biserica parochiala evang. luterana. Dupa o cantare bisericescă, curatorulu generalu dechiară actulu alegerei de deschis. Parochulu din locu rostesc o rugăciune și apoi îndreptatitii pasesc la

alegere după rendul alfabeticu. Fia-care alegatoriu capătă dela curatorulu generalu o foită, în carea scriea pre altariu numele candidatului seu și apoi o punea în urnă ce se află pre altariu. Dupa ce votara cu totii, se pasă la scrutinul și după numerarea voturilor se vediu rezultatul de mai susu. Curatorulu generalu prochiama îndată pre Dr. D. G. Teutsch de Superintendent, lu salută cu o cuvantare frumoasă și lu provocă a primi alegerea. Noulu Superintendent primește, ceea-ce o desfășura în o cuventare mai lungă, se institue apoi după lege prin paroculu din Sabiu. În data după instițuire împarte binecuvantarea dela altariu în semn de începerea oficiului. Cu o cantare de multiamintită se încheia actulu de alegere. — S'eră i facă junimea dela gimnasiulu evang. luter. nouui Superintendent o serenata.

## Conferinție invetatorescă.

Rip'a de josu, 19 Septembrie 1867.

Prebas'a înaltei ordinacioni cons. ddto 2 Augustu Nr. 631—1867 și circularul inspectoratului distr. scolare, dlo 3 Aug. Nr. 164—1867 și în Tractul nostru Turda super. s'au tinutu în 15, 16 și 17 Sept. a. c. în Idicelu conferinție invetatorescă sub presidiul Pr. on. P. Prot. tractuale losifu Braneoceanu.

Dumineca în 15 Sept. după finirea cultului divinu și invocarea Spiritului santo P. Prot. în fată invetatorime tractuale, adunate în cea mai mare parte, cum și a unui publicu frumosu suindu-se pre catedra arata în termeni alesi însemnatatea cea mare a conferinților și influența loru cea binefacătoare asupr'a invetatorime noastră, totu odata—propune, că invetatorimea sa-si aléga unu comisariu din sinulu seu și e de parerea, ca invet. Chirilu Fulea din Toplița, carele și cu ocazia conferințelor din anul trecutu a aratuit în manuducerea oficiului de cōducatoriu alesu un'a destinsa energie, aru fi celu mai aptu, spre ocuparea acestui postu, ceea-ce se primește de către invetatorime cu unanimitate, în urmă căroră dechiară conferințele de deschise; cari s'au și tinutu conformu circularului susu amentit u ordinea cea mai bună luandu-se la desbatere materialulu prescrisul.

Impresiunea cea mai mare asupr'a publicului o a făcutu întrebările despre economia și profesioniune, unde unii dintre invet. au desvoltat o agerime rara.

Fie du ca o parte din invetatorii absenți nu și-a legitimat absentia, s'a decis, că acești a sa fie aretatii Supremului Inspectoru scolaru spre pedepsire și resp. lipsire din oficiul invetatoresc. Aru fi de dorit, că Inspectoratul supremu scolaru sa ia în considerație astă decisiune a invetatorime noastră, căce remanendu atarii indivizi negligenti, nepedepsiți, nu numai ca invetatorii cu tempu s'ară aretată ne-pesatori satia cu conferințele, dar chiar și institutul celu salutaru alu acestoră aru fi amenintiatu, celu putin în părțile noastre, cu apunere totale, ceea-ce și de temutu, că-ce și în conferințele din anul trecutu, la cari inca fuiu fericit u luă parte, s'a fostu decisu astfelu, insa astă decisiune n'a avutu neci unu efectu. \*)

Cătu de salutaru e pentru poporul nostru institutiu pedagogicu din Sabiu, s'a potutu observa și cu astă ocazie, că-ce acei invetatori, cari s'au pregătitu pentru carieră invetatorescă în acelui institutu, au datu responsurile cele mai prompte, și potu dice— spre laudă loru— au făcutu onore numitului institutu, precum Dlu Comisariu alesu Chirilu Fulea. Cătu de tare aru inaintă starea nostra scolară, déca baremu în stațiunele cele mai bune

\*) Déca se voru astă decisiune (creet. arclăriile) acestea intemeiate, de sigură nu voru fi trecute cu verdere.

inventatoresci s'aru aplică de aceia \*)

Publicul adunat, pâna acum'a ne dedatu cu astfelui de adunări, intru atât'a s'a petrunsu de însemnatatea conferintelor acestor'a, incât insula dorită, că sa se fina astfelui de conferintie și inca pre cătu s'aru puté mai desu; totu deodata a rugatu pre Inspectoratul scolaru districtuale că tineretă conferintelor sa i se facă și fui totudéun'a cunoscută, că luandu și densulu parte la acelea, din respunsulu inventatorilor se pôta cunoscă și capacitatea loru de a mai puté servi că inventatori să nu, câci elo doresce a avé inventatori harnici și pricipatori de chiamarea loru și nu de aceia cari sa traga lăf'a numai in daru. Pre lângă aceste aduce o via multiamita inițiatorului acestui institutu salutaru, erumpendu in nenumerate: „sa trăiescă ! !“

In o siedintia privată s'au declarat cei mai multi inventatori, intre care și Comisariul alesu, ca, pre lângă tōte intențiunile loru de a progressă in inventiamentu cu elevii, din cauza intereselor private a unui și altuia!?! din statuile loru, nu potu merge departe \*\*). Prea bine e cunoscutu, ce, și cine suntu cauza la acésta, și aru fi tare de dorită, că spre delaturarea unoru atari pedeci obstatore inaintări poporului nostru sa se facă pasii cuveniti atât'a din partea oficiolatorilor bisericesci cătu și politice.

Atât'u eu cătu și totu românulu adeverat din Tractul acesta suntem detori cu cea mai mare multiamita și recunoscinta Rvrn. P. Prot. Iosif Brancovénu, care nu numai cu ocasiunea conferintelor acestor'a, dă și cu alte ocasiuni și-a arătat pre deplinu intențiunile sele cele nobile și zelul său celu mare fatia cu totu ce servește spre inaintarea poporului nostru român, care mai cu séma intre munti atât'a era de decadiu incătu nu-

\*) Acésta e o dorintă generale, la a cărei realizare insa trebuie, că comunele, cari au lipsa de inventatori, sa dea totu sprințul loru, prin crearea de lezi bune și prin platirea regulată a acestor'a și in fine prin departarea intereselor particularie, cari se mai vîră căte odata in afaceri de aceste. R.

\*\*) Cele dise in noia premergătoare aru fi in stare a mijloci și in privința intereselor acestor'a vindecare. — Sa nu desperămu căci suntem la incepere și avem sa invingem multe greutăți!

mai o energia de feru că a Rmei Sele a pututu sa-lu aduca la starea cea imbucurătoare, in carea se află astăzi.

Din parte-mi numai atât'a dicu: trăiescă institutu celu salutaru alu conferintelor! trăiescă Marele loru fundatore! trăiescă toti aceia caror'a le jace la inima progresului poporului român! trăiescă inventatorimea precepatoriea de chiamarea sea!!!

— e — u.

## STATUTELE

### Societăției academice române.

Art. I. Societatea literară română, convocată in Bucuresci prin decretul domnescu din 2 Iuniu 1867 Nr. 5041 se constituie in puterea articulului X din regulamentul provisoriu din 1 Aprile 1866 in societatea academică română cu scopu de a lucră la inaintarea literilor și a sciintielor intre români.

Art. II. Societatea academică română este și remane independentă in lucrările sele de orice natură.

Ea singura se constituie, ea i-si alege membrii; ea i-si administra fondurile ce le are etc.

Art. III. Această societate se imparte in trei sectiuni:

- a) Secțiunea literară filologică.
- b) Secțiunea istorică-archiologică.
- c) Secțiunea sciintielor naturale.

Art. IV. Atributiunile și indatoririle acestei societăți se specifică in urmatoru medu:

a) Secțiunea literară se ocupă cu diversele cestiuni filologice, destinate a cultivă, a curați, a regulă, a inavut și prefectiună limbă română, organiză missiuni lexicografice pentru compunerea unui dictionariu română cătu se pôta mai completu și mai rationalu asiă incătu se pôta fi dreptariu limbei; incuragiază și premiază opuri filologice și altele de valoare literaria.

b) Secțiunea istorică culege orice documente importante din istorie române și din strainatate, atingătoare de istoria românilor; organiză missiuni pentru asemenea lucrări; ia initiative pentru esplorarea istoriului român din punctul de vedere archiologic, pune la concursu și premiază opuri istorice, ce se cuvine a le poporaliza intre români.

c) Secțiunea sciintielor naturale se ocupă cu

esplorarea teritoriului român in respectul geografic, geognostic și fisiografic, cu organizarea de misiuni pentru asemenea lucrări, precum și cu incuragiarea și premiază opurilor relative la cunoștința teritoriului român.

Art. V. Membrii societăției academice române suntu său actuali său onorari.

Art. VI. Membru actuali nu potu fi decătu români cunoscuți prin opurile loru literarie și scientifice, și care totudeodata se bucura de viață respectabilă. Ei suntu pe viață și nu potu fi eschisi decătu in casuri grave și după decisiunea motivată a două treimi (2/3) din membrii actuali presenti.

Art. VII. Membru actuali au dreptul și dreptul de a participa cu votu decissivu atât'a in siedintele sectiunilor respective, cătu și in adunările generale ale societăției.

Art. VIII. Membrii convocați din initiativa guvernului Romaniei, se consideră ipso facto că membrii actuali ai societăției academice române. Societatea insa este in dreptu, de a-si immulti după imprejurări numerulu membrilor sei actuali. Ei se voru luă cu respectu la specialități, din tōte pările locuite de români.

Art. IX. Membrii onorari se numescu de societate atât'a dintre români cătu și dintre străini. Ei suntu său numai onorari, său corespondenti, său donatori.

a) Membrii numai onorari se numescu dintre barbatu de litere și de științe, cari prin opurile sele aru aduce servitie societăției.

b) Membrii corespondenti se numescu dintre barbatii de specialitate, cari se insarcina a face certe servitie societăției.

c) Membrii donatori suntu cei ce voru contribui celu putinu o mie de galbeni in bani său in fondul la scopulu societăției. Numele donatorilor să sumele, ce le voru dă, se voru trece in carte de aur și se voru publica in fia-care anu in analele societăției.

Art. X. Membru onorari au dreptul de a assista cu votu consultativu la siedintele societăției.

Art. XI. Spre a puté fi membru actualu alu societăției academice române, se cere a fi presența celu putinu de doi dintre membri alegatori, și

## FOLIÓRA.

### Orele libere.

No P.....

IV.

Balanu și Barsanu de Sinc'a.

(Continuare)

Amu infaciatu diplomatul boeronale alu familiei Balanu și Barsanu de Sinc'a cu ortografi'a și abbreviatiunile lui asiă, dupa cum le-amu aflatu in originalu. —

Acestu documentu are însemnatate in mai multe respecte.

Cine a urmarită cătu de putinu documentele nobililor români din tiéra Fogarasiului (terra fugras, terra Blachorum), s'a pututu convinge, ca nobilitatea loru se trage din cele mai adunici tempuri, iéra urmele positive ale aceia mergu pâna la trecerea lui Radu Negru Voda preste Carpati. —

Mai incolo s'a pututu convinge, ca Chrisóvele acestorboeri din epoch'a lui Radu Negru Voda pâna la Paulu Thomori Comitele și Castelanul castrolui Fogaras, adeca din secolulu alu XIII pâna XVI de regula au fostu edite de vaivodii tieriei transalpine mai cu séma in limb'a slavica. —

Celu de pre urma Domnu transalpinu, care a eseriatu asemenea jurisdicțiune in districtulu Fagarasiului, se vede a fi fostu Mihailu (Michnea), despre care Benkő (Milk. 1. 282) asiă scrie: P. Thimoni quoque in adit. ad imag. Ep. I concedit, quod Michael Vaivoda transalpinus a. 1510 Cibinii occisus concessionem regis Hungariae potuerit aliquam jurisdictionem praesertim in terra Fogaras, quam possiderit, habere. E quibus conficitur quosdam Valachiae Palatinos districtui Fogaras dominatos fuisse, et quidem cum potestate possessio-nes aliis danandi.

Ac mai observam inca atât'a, ca mai tōte aceste chrisóve suntu date la Tergovisce din divanul domnescu, a cărui membri de regula se si specifică cu numele. —

Dela Paulu Thomari incóce vedem, ca tōte chrisóvele boeronale se edau in limb'a latina din sedri'a judiciară a districtului terra Fogaras, la care asistau căte duodecim boerones pa menteni din deosebitele sate ale districtului, a căroru nume de regula se si specifică.

Acésta observantia ua găsimu și la urmatorii lui Paulu Thomori, și anume la Laurentiu și Nicolau de Tomor Castelani castri Fogaras, la Baltazar Balhorii de Somlyo Comes, et haeres perpetuus verusque Dominus terra Fogaras, — la provisoriu acestui'a Franciscu Literati, — la Cosma Petrichev Horvath Provisor et Praefectus arcis Fogaras și la alti, cu cari ne vomu întâlni cu alta ocasiune. —

Dela Stefanu Mailatu, care in certele Zapoldaescilor cu Ferdinandu pandea a trage la sine dominiu Ardélului, și de aci incolo, — principiu ardelenesci, cu deosebire sociale principese ale acestor'a, cari trageau veniturile dominiului pentru propria statula, precum: Mari'a Christiern'a, Catharin'a de Brandenburg, Susan'a Lovandsy, și An'a Bornemiss'a, de regula numai confirmau și ratificau vechile acte boeronale, iéra pentru cele perduite edau noue diplome in forma de nōne donațiuni. —

In cursul acestui periodu cadu numerosele asiă numite procese productionale, prin care multe familie boeronale au decadiu in statulu de obagi fiscale sub nume de boeri casuti. —

Din secolulu XVII si mai cu séma dela Răkotzesci incóce, pentru că cineva sa pôta exercia tōte drepturile impreunate cu nobilitatea ardelenă, nu mai era destulu a fi boeru, ci se pretindea sa aiba și armale nobilitare. De aci aflâmu la cele mai multe familie boeronale din tiéra Oltului și litorale boeronale și armale. Acésta mai tardiu a datu ansa, de boerii fără armale s'au supus la contribuție sub nume de nobili contribuente, iera armalistii au fostu cu totulu esemti. —

Dupa acésta mica escursiune sa ne întorcem iera la Paulu Thomori, și la acelu pasagi din chrisóvelor Balanescilor și Barsanescilor, care dice: quomodo in elapsis temporibus videlicet tempore quondam domini

Mihne alias Voivodae Regni transalpinensis, et tempore quondam domini Pauli Thomori tunc Comitis et Castellani huius castri nostri Fogaras fuerunt multi Boerones huius terrae in infidelitate ad inventi ac de sub obedientia castelanorum alienati etc. și sa vedem in ce a statu crim'a infidelitatü a numitilor boeri?

Că sa putem respunde mai lamurită la întrebarea ast'a trebuo mai anțău sa vedem: cine au fostu Paulu Thomori cu frătii sei Laurentiu și Nicolau, și cum au venit ei că Comiti, Domni și Castelani la Fogaras?

Paulu Thomori mai intâiu militaru apoi calugaru și cununiatu cu Stefanu Mailath dupa ua sora a acestui'a, consorta a lui Stefanu Tomori Vicevoevoda in Ardealu (vedi Magyar ország családai irta Nagy Elek), dupa cum ne spune Benkő in Transsilvania speciali c. 12 § 175, au fostu alu doilea Capitanu supremu alu Fagarasiului (incependu dela an. 1508 dupa Stefanu Tokos, care dupa litorile boronale ale familiei Boer de Reche la an. 1507 se titulá: Nos Stefanus Tokos arcis Fogaras Castelanus. — Décă Castelanu și Capitanu suntu diferite conceptiuni, apoi Paulu Tomori e primul Capitanu alu Fagarasiului). — Acésta se titulá la an. 1509: Capitaneus et Castellanus castri et terrae Fogaras; aiurea: Castellanus castri Fogaras nec non Gubernator Abbatiae Colosmonostra. La an. 1516 Capitaneus castrorum Fogaras et Munkats nec non Camerarius salium regalium partium regni Transilvaneorum ac administrator proventum Abbatiane de Kis monostra.

La an. 1514 lu aflâmu impreuna cu Ioane Bornemisză adunandu și comandandu pre nobilii armati in contr'a tumultelor rusticane ale lui Dosză, și la an. 1526 lu gasimă că Archiepiscopu alu Calociei comandante supremu alu trupelor ungare in batai'a dela Mohats, unde a și cadiu.

Din acestea sa vede, ca Paulu Tomori nu a

a dă în scrisu, ca primesce a face parte intr'o sec-

tune anume și a se supune statutelor societăției.

Alesulu trebuie să intrunescă cu dōue treimi

( $\frac{2}{3}$ ) din voturile alegatorilor presenti.

Membrii onorari însă se aleg de societate cu

majoritate de voturi în urmă propunerei unui mem-

bru actualu.

Art. XII. Numirea fia-cărui membru său ono-

rariu se face prin diploma data în numele societă-

iei, subscrisă de presedintele și de secretariul

societăției și munită cu sigiliul ei.

Art. XIII. Societatea academică română se in-

tronescă în fia-care anu la 1 Augustu și tine pâna

la 15 Septembrie în palatul universităției din Bu-

curesci, unu sîru de siedintie atâtă în secțiuni cătu-

sî generale.

Siedintiele atâtă cele generale cătu și ale sec-

țiunilor voru fi parte private, parte publice, pre-

cum se voru regulă de către societate.

Art. XIV. Pentru că societatea să poată tînea

adunare generală, se cere majoritatea membrilor

actuali. De asemenea la siedintele de secțiuni se

cere majoritatea membrilor din secțiunea respectivă.

In ambe casurile, pentruca conclusele să fia

valide, se cere majoritatea membrilor presenti.

Art. XV. Societatea academică română are

unu presedinte, unu v.-presedinte și unu secre-

tariu, care se aleg de adunarea generală.

Fia-care secțiune i-si alege asemenea cătu unu

presedinte, unu vice-presedinte și cătu unu se-

cretariu din sinulu seu.

Funcțiunea presedintilor, și a vice-presedinti-

loru, și a secretarilor este anuala.

Art. XVI. Presedintii de secțiuni diregu lu-

crările ce suntu la ordinea dilei în secțiunile loru.

Secretarii, ajutati de personalulu cancelariei,

redigă procesele verbale ale fia-cărui siedintie, care

se trecu într'unu codice generalu; reguléza lucrările

prepara tōte pentru discușioni; priveghieza tiparirea diverselor lucrărî;

tinu registrulu de pre-

sentia alu membrilor secțiunei respective; facu

raportulu anualu despre lucrările secțiunei sele și

contra-semnéza tōte actele subscrise de presedinti.

Art. XVII. Fia-care secțiune va publică a-

nalele sale într'o revista periodica anume organi-

sata, care va fi sub redacțiunea secretariului res-

pectivu.

potulu fi mai multu cu presentia sea în Fogaras, decâtă dela an. 1508 celu multu pâna 1514, pentruca în anulu acesta lu astămu la expediționea în contră lui Dozsa, și la a. 1816 Capitanu castrului Munkats impreunat cu titulatura de Capitanu alu Fogarasiului, apoi că Cameraru preste sare și Administratore alu abatei Colos monostor etc.— Din acestea se vede, că elu chiamatu fiendu la activitate mai extinsa, a substituitu in loculu seu la Fogaras deodata pre ambii sei frati Nicolau și Laurentiu Tomori, despre a căroru urma dâmu la an. 1520 in literale boeronale ale Taflanesciloru de Mundr'a, in care ei numescu pre Paulu Tomori de frate și predecesore alu seu, apoi la 1528—va sa dică după bataia dela Mohats— in literale boeriloru Grindani, la cari vomu reveni altadata. —

Din actele oficiose cele numerose ale Cipitanului Fogarasiului Paulu de Tomori, a căroru urma ua astămu mai in tōte documentele familiare ale boeriloru din tiér'a Fogarasiului se vede, că acestu barbatu de ua intelligentia mai mare, ce ia pregarit ualea la cele mai inalte dignități, indată la incepțula administratiunei sele in districtulu Fogarasiului a luat la o strinsa revisiune și regulare tōte referintele sociale de acolo, și in siedintie judiciare statutore din doispre dice boeri pamenteni a recercat ualea boeronale pâna atunci in limb'a slavona scrise, și incătu asupra acestora nu a obvenit ualea ua indoelă, le a strafotatu in sentintie ratificatore, iera in privintia celoru perduțe a ordinat ceretări, pre care parte mare le-a finit uamai urmatorii sei, după cum tōte acestea vomu observă, candu vomu comunică ulteriorele documente, ce mi-a venit uâna acum la mâna. —

Dara designarea unei persoane insemnate ca Paulu Thomori de Prefectu alu tieri Fogarasiului se vede a fi avut uamai missiune politica și mai inalta, — pre care noi credem a ua puté subsumă in urmatorele:

Dupa ce pre la incepțula seculului XIII Radu Negru Voda ducele Fogarasiului și a Omlasiului, stritorat de evenimentele transilvane, intre cari numeramu in prim'a linea colonisarea Ardélului cu

Art. XVIII. Dispozitunile cele mai insemnante precum : numirea diverselor missiuni, apriarea și remunerarea diverselor lucrări, decernarea de premii și altele de importantia insemnatore, clasificate de presedintii secțiunilor, se voru decide de societatea intréga intrunita prin dōue treimi ( $\frac{2}{3}$ ) din voturile membrilor presenti.

Art. XIX. Societatea i-si face tōte regulamentele sele speciale.

Art. XX. Presedintele său vice-presedintele și secretariul societăției, dimpreuna cu altri doi membri alesi de societate, constituiesc organul representativ și administrativ alu societăției sub numirea de „Delegațiunea societăției academice.“

Atribuțiunile acestui organu se voru specifică intr'unu reglamentu alu societăției.

Art. XXI. Societatea are unu personalu acce-

soriu pentru cancelari'a sea. Acestu personalu se compune din :

a) unu casieriu ;

b) unu comptabilu ;

c) mai multi scriitori ;

d) servitori.

Numerulu și salariile acestora sa fipséza prin budgetu. Indatoririle loru se voru specifică de societate.

Art. XXII. Casieriu și Comptabilulu se numescu după propunerea presedintelui, de către societate cu dōue treimi ( $\frac{2}{3}$ ) de voturi, insă cu garanti'a necesaria; iera cela-laltu personalu accesoriu se numesc de delegațiunea societăției academice sub responsabilitatea ei.

Art. XXIII. Fondurile societăției se adminis-

tră de societate prin delegațiunea ei, ai cărei

membri suntu solidarii respunditorii.

Art. XXIV. Fondurile cu destinație speciale se voru intrebuintă mai „întâi după voi'a expresa a donatorilor“, apoi și spre urmarirea celoru-lalte scopuri ale societăției.

Art. XXV. Societatea i-si face in totu anulu budgetulu seu. Pentru validitatea budgetului se cere votulu a dōue treimi din numerul membrilor presenti. Delegațiunea societăției academice nu poate face sub nici unu cāventu spese neprevăzute in budgetu.

Art. XXVI. Compturile de venituri și de spe-

se se legitimă in totu anulu de către societate in adunare generale.

Delegațiunea societăției academice prepară și incheie regularea compturilor cu o luna inainte de 1 Augustu.

Art. XXVII. Societatea poate modifica aceste statute după necesități ce tempulu și impregurările le voru provocă.

Modificările se voru face numai după propunerea a cinci membri actuali și cu votulu a trei patrime din numerul membrilor actuali ai societăției.

Da'u in Bucuresci, 24 Augustu anulu 1867.  
(Urmăza subsriptionile membrilor presenti).

### Principalele române unite.

Bucuresci, 4 Septembrie.

„Mari'a Sea, alalta-eri, Sambata, a plecatu dela Râmniciu-Valcei la o jumetate óra după amédii, pentru Rîulu-Vadului, unde a prândit u a petrecutu noptea. Dejunulu l'a luat la Cozi'a. In trecere, Mari'a Sea a visitat u biseric'a dela Jiblea și monastirile dela Ostrovu, Turnusioru și Cornetiu, precum și lucrările podului ce se facu pe Lotru de către soldatii corpului de geniu.

„Eri, Dumineca dimineti'a, după ce a inspec-

tat pre granicieri, după amédii la 7 óre a plecatu inapoi la Râmniciu, unde a ajunsu la órele 6 $\frac{1}{2}$ . Dejunoulu l'a luat la d. Dimitrie Popovici, la Cornetiu. M. S. a calatorit u calare, iera dela Lotru pâna la Cozi'a să coborit u in luntre. La ducere și la intorcere, trecerea M. S. Domnitorului a fostu pentru fia care satu o adeverata serbatore popora-

ria, la care au luat u parte barbati, femei și copii.

I. S. Domnitorulu, a lasat u mai in tōte satele urme de munisinctia Sea.

„Astazi, Loni, Mari'a Sea va pleca pentru

Bucuresci, la 7 óre dimineti'a. Va dejună la Curtea de Argesiu, unde are sa esamineze cu architeclul Burely lucrările de restaurare ce au sa se faca la monastirea de acolo. Prândiulu i-lu va luă la Pitesci.“

Discursu rostitu la redeschiderea Curtei de cassatiune și ju-

stitia de Dlu Papu Ilarianu.

(Urmare din nr. 71 și 72.)

siului, pusera in miscare turburările boerilor de acolo sub conducerea lui Barsanu de Sinc'a, — regimulu ungari, după cum se pote combină, prin mijlocirealui Stefanu Thomori vice-Vaivod'a Ardélului, tramite de guvernatoriu alu tieri Fogarasiului pre Paulu Thomori, barbatu intelligent și energiosu, militaru și pop'a, care sa aduca pre boerii partizani lui Mihnea la obedientia, și sa intemeieze ua administratiune a districtului pentru totudéun'a independentă de domnitorii transalpini. —

De aci incolo numai astămu urme de colatiuni in tiér'a Fogarasiului din partea domnitorilor transalpini, și astău cu atât'a mai putinu, cu cătu administratiunea Tomoresciloru in Fogaras coincide cu incepțul erei a principilor ardeleni indigeni. —

Cumea alipirea unor boeri din tiér'a Fogarasiului la partid'a lui Mihnea a putut u ruma numai din neprinciperea corelatiunelor politice ale lui Radu și Mihnea fatia cu corón'a Ungariei, e lesne de gacit. Ei au fostu apucat u cunoscere numai usula exercitiului de jurisdicție in tiér'a Fogarasiului din partea domnilor transalpini, intre cari tocmai Radu (IV) domnise mai 28 de ani 1475—1508. De aceea ei lesne său abatutu a recunoscă că atare și pre urmatoriul acestui, pre Mihnea, ceea ce lui Paulu Thomori, care apucase administratiunea tinerului cu intenție opusa— firesce— i s'a parutu neascultare și necredintă, — pre care bietii boeri ua aplat'io forte scumpu. —

Dara cumea acest'a revolta nu a avut ua extensioare mare, și s'a sugrumatu numai in prim'a ei incercare, se vede și de acolo, ca despre ua parte astămu pre Paulu Thomori siedindu la més'a judiciaria la diferite ocasiuni mai cu tōte familiele boerilor din tiér'a Fogarasiului, cari asistau căte doi-spre-dice jurati pre rendu; iera despre alta parte ca numerul boerilor cari pentru adeverintia către Mihnea cadiute in not'a infidelităței au fostu forte micu și restrinsu, ceea ce se vede și din documentul familiare a lui Vladu de Ucea, pre care noi lu vomu comunică mai la vale.

(Va urmă.)

„Asiá dara, norm'a, fundamentală a determinării casurilor de responsabilitate civilă a funcționarilor administrativi, va fi codicele civile, care la capulu despre de lice si quasidelicte, dice: „Ori ce faptă a omului, care cauză altui prejudiciu, obligă pe acela din căruia greșie să se ocasiună, să-l repară. Omul este responsabil nu numai de prejudiciul ce a cauzat prin faptă sa, dar și de acela ce a cauzat prin negligenta sau prin imprudentia sa.“

„In acestu principiu alu legei civile, zace responsabilitatea civilă a funcționarilor administrativi. In generalu nu se cere intențunea rea, fraudă, său dolo, pentru că sa aiba locu responsabilitatea civilă a funcționarului. Prejudiciul adus din erore, din negligenta sau imprudentia funcționarului, deschide drumul acțiunii civile asupra lui, să da locu respunderei; căci, in adeveru, nu e dreptu să suferă cineva din cauza erorei, negligenta sau imprudentiei acelui căruia să acredintă interesele tuturor. Acestu principiu generalu aplică la responsabilitatea funcționarilor, după noi, n'ară trebui să suferă decât o singura modificare in casulu candu e vorba de erore de dreptu.

„Unu funcționar administrativ interpretandu reu legea, aduce paguba cui-va. E supusu respunderei civile? Juristii disting, aparandu pentru o erore de dreptu scusabila, condamnandu pentru cea nescusabila. Erorea de dreptu se consideră scusabila, de căi in sprinținu interpretarei cei gresite se potu invoca motive scriose și importante cari puteau sa-lu aduca in erore. Aru fi nedreptu a supune pe unu funcționar respunderei civile pentru asemenea erore de dreptu; căci nu se poate pretinde dela unu funcționar că se inteleagă legea totu deună precum o va fi inteleagendu cutare tribunalu înaintea căruia aru putea fi trasu in judecata pentru erore de dreptu. Teori'a contraria care aru supune pe funcționar respunderei civile pontru veri-ce erore de dreptu, ni se pare nu numai nedrepta dera și prejudiciosa adevăratelor interese ale Statului, pentru ca aru impiedecă acțiunea puterii executive; agentii acestei puteri adese-ori n'ară mai indrasni a luă measurele cele mai utile să mai neaperate, de frica sa nu provoce asupra-si o serie de acțiuni civile. Asiá dara erore de dreptu fia și reala dara scusabila, nu poate dă loru acțiuni civile. Acésta e unică restrictiune ce amu aduce noi principiului, generalu de responsabilitate enunciatu in codicele civile. Încătu pentru erore de fact, care provine dintr-o dispozitie indoiósa a legei, ci din lipsa de bagare de séma, din negligenta curutu materiala, aceea trebuie sa dea locu respunderei fără deosebire; să cu dreptu cuventu, căci bagarea de séma, studiul, esactitudinea suntu datorii ale funcționarului, să nu e neci o ratificare care sa justifice aperarea lui de respundere pentru prejudiciul ce provine din negligenta datoriei sele.

„Drepturile Statului și ale particularilor trebuie a fi aperate nu numai contră relei credintie, dara și contră negligentie. Ce aru deveni aceste drepturi, de căi ver-ce funcționarii le-aru putu calca in pecioare, fără respundere macaru civilă, prin nesciuntia său lipsu de zel!

„Unu funcționar administrativ aru putea să invocă pentru scusarea faptei sele, ordinul superiorului seu. Ordinul ilegalu alu superiorului rădica responsabilitatea agentului in următoarele condisiuni: 1) De căi inferiorulu datoră supunere ierarchica. 2) De căi ordinul era relativ la cause de atribuțiiile superiorului, și in fine, 3) De căi inferiorulu ignoră ilegalitatea ordinului. Astu-feliu, agentulu inferioru nu mai e responsabilu din momentu ci ilegalitatea ordinului ce a executată era indoiósa. Dara candu ilegalitatea e invederata, elu n'ară mai putea invocă bună credintia, elu aru fi respundietor. Una superioru ordonă inferiorului sustragerea unui act; unu oficiar alu stării civile ordonă subalternului seu falsificarea unui act de nascere. Ilegalitatea ordinului e evidentă, agentulu ce l'ară executată n'ară mai putea invocă supunerea ierarchica. Înainte de tōte, supunere legei. Aceste principii suntu recunoscute și aplicate și in codicele criminale, art. 99 și 159.

„Numai două casuri mai însemnatu din jurisprudinta, in privirea responsabilității funcționarilor administrativi: a) Actele de administrativ ce potu trage după sine respundere civilă, nu trebuie confundate cu decisioanele legale prin cari administrative publice aru putea atinge interesele

private. b) Din momentu ce unu actu alu unu funcționar administrativ, e aprobatu formulu de ministeru, funcționarul nu mai respunde; responsabilitatea privesc pre ministrul ce a aprobatu; mai alesu candu actulu funcționarului nu era definitiv fără asemenea aprobatu, precum e cu funcționarii administrativi cari nu dau decât avise, pareri.

„Resumandu-ne: casurile responsabilității civile a funcționarilor administrativi jacă in principiu asediatu in art. 998 și următorii ai codicei lui civilu, cu unică restrictiune ce resultă din natura acestei responsabilități, in privirea erorei de dreptu. In generalu, nu numai fraudă, dara și eroreea deschide drumul acestei acțiuni.

2) „Modulu urmaririi. Modulu urmaririi civile a funcționarilor administrativi cauta a fi regulat astfelincătu, de o parte, interesele cetățenilor se fia asicurate, dara de alta parte, posibilitatea să autoritatea necesara a funcționarilor inca se fia garantată contră pasiunilor, contră nesciuntie și simplicitatei particularilor, cari adese-ori in esactă indeplinire a legei, aru putea să nu vădă decât vatamarea intereselor loru private. Unu funcționar administrativ prin chiaru natura funcționei sele poate sa causeze nemultamiri, se atingă interese private, cu unu cuventu să-si facă inamici; lasatu la discrierea particularilor, adese-ori chiaru indeplinirea datoriei aru dă ocasiune pasiuniei să nesciuntie de a-i intentă o multime de acțiuni niente. Urmarea firseasă a unei asemenea stări de lucruri, aru fi sdruncinarea a totă autoritatea administrativă publice; posibilitatea funcționarilor aru deveni nesuferita; multi din ei spre a nu se espune la urmariri, fia chiaru niente. Dara neincentate, adese-ori sără abstine dela măsurile administrative cele mai folositore.

„Trebue garantia contră acestor inconveniente.

„Acestă garantie, in fată Constituției și legilor noastre nu potu fi altele decât totu cam acele cari legiuitorul le-a luat pentru urmarirea civilă a judecătorilor. Acestea suntu: 1) Nu tribunalul de primă instanță, ci curtea de Apelu său curtea de Cassație, se pronuncia asupra acțiunii recursoria civile; 2) Curtea înainte de tōte se pronuncia asupra admisibilității acțiunii, și numai in casu candu acțiunea se declară admisibile, se între in fondulu cestiunie. 3) Acțiunea declarandu-se neadmisibila, urmaritorul se condamna la amendă. 4) Numai după ce se declară admisibilitatea acțiunii, se citează judecătorulu. 5) De căi după infâsiere, urmarirea se gasesc nefundata, partea urmaritor se condamna la amendă și la daune interese. Nu e neci o ratificare, juridică sau politică, pentru că garantiale luate cu atâtă intelepcione pentru membrii părții judecătoresc, sa nu se ia și pentru agentii puterii executive după ce autorizația prealabilă și jurisdicția administrativă a consiliului de Statu a cadiutu asemenea garantii cu atâtă suntu mai indispensabile pentru funcționarii administrativi, ca ei astăzi, agentii ai puterii executive, suntu, și cu dreptu cuventu, supuși jurisdicției exclusive a puterii judecătoresc. (Va urmă)

## Varietăți.

\*\* Esc. Sea Comandantele generalu LdMC Bar. de Ramming au sositu in 16 Septembrie n. pentru inspectuarea trupelor la Brasovu și in 17 Sept. a asistat la manoperele garnizoanei de acolo. In 18 are sa parasesc Brasovul și sa fia pe amedi in K. Vasárhely. (după Kr. Ztg.)

\*\* Alegere de deputat in Sabiu. Alegerea respective realegerea unui deputat pentru Sabiu se încheia eri. Majoritatea voturilor (740) o capătă consiliarulu de secțiune la ministru reg. ung. Iacobu Rannicher.

\*\* Comite supremu in comitatul Clujului e denumitul contele Colomanu Estherazi.

\*\* Museul reuniunei de istoria naturală din Sabiu (in casă Bielz) a fostu de Joi pâna înolulive astăzi deschis pentru membri sinodului evangelic și pentru mem. Asociatiunei tranne române. Dela 24 Septembrie va fi pentru publicu museul deschis, Marti și Vinerea dela 2 ore după amedi. Investitorilor cu elevii loru, profesorilor, doctilor (investitorilor), calatorilor li se deschide prelungă insinuare, ori in ce d.

\*\* Conferinție de investitori să tinutu, după cum ni se impartă in o cores-

pundintă privată și la M. Vasarheiu in 12 Augustu sub presidiul Pr. on. Domnu Protopopu Parteni T r o m b i t a s i u.

\*\* Publicare. Adunarea generală a Asociației naționale române din Aradu pe an. 1867/8 se va tină in 21 Octobre nou și dilele următoare a. c.

Ceea-ce conformu Șulni 10 a statutelor Asociației aducendu-se la cunoștința publică, totu deodata cu onore se invită toti cei ce doresc promovarea cultură poporului român, spre a participa la acea adunare.

Aradu 24 Augustu nou 1867.

Directiunea Asociației naționale arădane pentru cultură poporului român.

Miron Romanulu, Julianu Grozescu, direct. secun.

Transmisu. „Zkft“ unică foia ce apare in Vienă in limbă nemțescă și apără să interesele naționale române o recomandă caldurăsei imbrățișări din partea cetăților români. Apare in fia-care di odata și costa la unu patrău de anu 4 fl. Abonamente se primesc totu deună. Localulu: Wieden, Hauptstrasse 59 Vienă.

Nr. 148—1867.

## Publicare de concursu.

In urmarea să in intielesulu concluzului ad. gen. a Asoc. tranne tînuta la Clusiu in 28 Augustu c. n. a. c. siedintă a III. p. XXVIII. subscrisulu Comit. publica prin acăstă concursu pentru două stipendii și anume unul de căte 100 fl. destinat pentru unu ascătoriu de drepturi afara din patria, la vre-o Universitate, altul de 80 fl. v. a. destinat pentru unu ascătoriu de drepturi in patria. Terminul se desigă la acestu concursu pre 1 Novembrie c. n. a. c.

Aspiratorii la susu numitele stipendii vor avea pâna la desfiptul terminu a-si asterne la Comit. Asoc. tranne petitiunile sele proovedute: a) cu attestat de botezu; b) testimoniu scolasticu despre progressul in studia, cum și despre purtarea morale, in urma c) cu testimoniu demn de credință despre lipsirea mijlocelor necesaria spre a putea continua studiile \*).

Din siedintă a Comit. Asociației tranne române tinuta la Sabiu in 18 Sept. 1867.

Nr. 17—1

\*) Celelalte diuarie române inca suntu rugate a publica in colonele sele acestu Concursu.

Nr. 147—1867.

## Concursu.

Comit. Asoc. tranne române conformu concluzului adus in siedintă III. a ad. gen. tînuta la Clusiu in 28 Augustu a. c. p. XXVIII, publica prin acăstă concursu, pentru două ajutări de căte 50 fl. v. a. destinate pentru doi studenti la scările reale, cu terminul pâna la 1 Nov. a. c.

Aspiratorii la aceste ajutări pâna la terminul mai susu însemnatu, au de a-si tramite la Comit. Asoc. concursele loru proovedute cu testimonie scol. despre studiile recerate, despre purtarea morale, cum și despre lipsa de mijlocele necesarie la continuarea studielor \*).

Din siedintă a comit. Asoc. tranne române tînuta la Sabiu in 18 Sept. 1867.

Nr. 19—1

\*) Celelalte diuarie române inca suntu rugate a publica in colonele sele acestu Concursu.

Nr. 147—1867.

## Concursu.

Comitetul Asoc. tranne române conformu concluzului adus in siedintă ad. gen. tînuta la Clusiu in 28 Aug. a. c. p. XXVIII, publica prin acăstă concursu, pentru două stipendii de căte 330 fl. v. a. destinate pentru acei tineri români, cari se vor consacra studiului agronomic spre a putea fi aplecati, după absolvarea studiilor agronomici, că învățatori, și anume unul la preparandia din Blasius și altul la preparandia din Sabiu. Terminul concursului se desigă pre 1 Nov. a. c.

Aspiratorii la aceste stipendii au de a-si tramite pâna la terminul mai susu indicat la Comit. Asoc. resp. concurse proovedute cu testimoniale necesare despre studiile recerate cum și despre purtarea morale \*).

Din siedintă a Comit. Asoc. tranne române tînuta la Sabiu in 18 Sept. 1867.

Nr. 18—1

\*) Celelalte diuarie române inca suntu rugate a publica in colonele sele acestu concursu.